

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року*

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

мислення та вміння вирішувати проблеми; надання впевненості у власних силах; комунікація та командна робота; розвиток інтересу до технічних дисциплін; креативні та інноваційні підходи до проектної та дизайн-діяльності; підготовка дитини до технологічних інновацій у житті.

АРНАУТОВА Лариса Валентинівна

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Затримка психічного розвитку (ЗПР) є однією з актуальних проблем спеціальної психології і корекційної педагогіки. Це обумовлено, з одного боку, великим розповсюдженням цієї форми психічного розладу, особливо у сучасній нестабільній ситуації, з іншого - труднощами виховання, навчання, соціальної адаптації та реабілітації дітей із ЗПР. Актуальність цієї проблеми зростає, оскільки основним завданням дошкільної освіти є навчання дітей старшого дошкільного віку адекватно та доречно користуватися українською мовою у певних ситуаціях (висловлювати свої думки, наміри, прохання тощо). Тому пошук методів активізації мовленнєвої діяльності дітей із затримкою психічного розвитку, що сприятимуть корекції пізнавальної і мовленнєвої діяльності, оволодінню умінь і навичок мовленнєвого спілкування, є актуальним і набуває в сучасних умовах особливого значення.

Дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів з проблеми затримки психічного розвитку у дітей відзначають, що для таких дітей необхідно створювати спеціально організовані умови навчання та виховання, розробляти та вдосконалювати методи та прийоми корекції пізнавальної та емоційно-вольової сфери, особливу увагу приділяти формуванню мовленнєвої діяльності. Великого значення набуває робота з розвитку креативного мовлення, яка забезпечить гармонійне поєднання загальномовних вмінь з творчими. Процес формування мовленнєвої креативності представляє певну систему, компонентами якої є сукупності пов'язаних між собою творчих можливостей, творчих процесів, рівень розвинених індивідуальних творчих здібностей та властивостей особистості, що реалізують творчу діяльність, яку можна змінювати, стимулюючи та спрямовуючи до певної мети. [2]

Креативне мовлення - вид зв'язного мовлення, оволодівши яким особистість у процесі інтелектуально-мовленнєвої активності та словесної творчості створює оригінальні сюжети та образи. Це продукування особистістю нових оригінальних мовленнєвих образів і сюжетів на основі інтуїтивного мислення, продуктивно-творчої уяви, фантазії, що супроводжується інтелектуально-мовленнєвою активністю і словесною творчістю. [4]

Креативність - це здатність продукувати щось нове, незвичайне, оригінальне, що немає ні шаблонів, ні алгоритмів. О. Лілік, яка спирається на дослідження Е. Фромма, акцентує увагу ще й на таких властивостях, як знаходити нестандартні рішення в будь-яких ситуаціях.

На думку вітчизняних дослідників, які розглядають креативність як творчі можливості, що здатні виражатися у різних видах діяльності особистості, характеризують не тільки особистість, а й її діяльність [2].

Креативність можна охарактеризувати такими ознаками:

- вміння виокремлювати проблему;
- бачити в цій проблемі якнайбільшу кількість зв'язків;
- гнучкість як здатність до продукування різноманітних ідей;
- оригінальність як здатність відповідати нестандартно;
- здатність удосконалювати об'єкт через розширення і вихід за рамки очікуваного
- здатність до аналізу і синтезу.

Вивчивши ряд праць П.Торренса, Дж. Гіфорда, Дж. Дьюї, А.Пуанкаре та інших, можна зробити висновок, що креативні здібності не мають прямої залежності від розумових.

Мовлення дітей з ЗПР є часом надто ситуативним, недостатньо абстрагованим. Воно перевантажене викладом нецікавих для слухача чи читача деталей і, навпаки, цікаві факти, про які було б доцільно розповісти, не знаходять вираження у висловлюванні.

Чим багатший словник, чим більше розвинута граматична будова мовлення учнів, тим сприятливіші умови для роботи над точністю, виразністю і, звичайно, креативністю мовлення.

Діти із затримкою психічного розвитку — це особлива категорія дітей з органічними й функціональними порушеннями нервово-психічних процесів, що зумовлюють уповільненість темпу розвитку психіки дитини, проявляється в недостатності загального запасу знань, нестійкості уваги, поверховості сприймання, ослабленій пам'яті, незрілості мислення, швидкій втомлюваності під час пізнавальної діяльності. Мовлення дітей із ЗПР має свої особливості і багато в чому відрізняється від мовлення дітей з нормальним розвитком. Це проявляється у бідності словникового запасу, неузгодженості слів у реченні, не диференціацією звуків, неправильною вимовою окремих звуків, що зумовлює труднощі й неуспішність навчання в умовах масової школи.

При затримці психічного розвитку наявні всі види порушення мовлення, які спостерігаються також і у дітей з нормальним розвитком. Характерною ознакою клінічної картини мовленнєвих порушень, у більшості дітей із ЗПР є складність мовленнєвої патології, наявність комплексу мовленнєвих порушень, поєднання різних видів дефектів мовлення. Багато проявів патології мовлення пов'язані з загальними психопатологічними особливостями цих дітей, з особливим протіканням мовленнєвої діяльності в цілому. У дітей із затримкою

психічного розвитку порушені всі сторони мовлення: фонематична, лексична, граматична, а також синтаксична.

Діти у мовленні не вживають прислів'їв, яскравих образних висловлювань, епітетів, метафор та фразеологічних зворотів. Труднощі викликає застосування узагальнюючих понять (меблі, посуд, овочі і т.д.). Більшість дітей із ЗПР не усвідомлюють взаємовідношення між родовими і видовими поняттями (стіл, шафа, меблі, ліжка). В експресивному мовленні використовується невелика кількість прикметників і прислівників. В мовленні наявні аграматизми та неправильна послідовність слів.

На сьогоднішній день питання розвитку креативного мовлення залишається актуальним, проте малодослідженим. В умовах перебудови освіти України чільне місце займає забезпечення всебічного розвитку особистості. Особлива роль у становленні цього процесу належить початковій школі.

Отже, розвиток креативного мовлення у дітей з затримкою психічного розвитку є кропіткою працею і передбачає розвиток мовлення з різних сторін, а саме: формування зв'язного мовлення, розвиток кількісного і якісного словникового запасу, формування граматичних категорій словозміни та словотворення на рівні словосполучення та речення, формування синтаксичної структури речення, корекція порушень фонетико-фонематичної системи мовлення, розвиток словника, збагачення граматичної структури, формування навичок творення продуктивних творчих висловлювань з опорою на життєвий досвід чи уяву, тощо.

Список використаних джерел:

1. Бондар, Ю. (2022). Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування творчих умінь молодших школярів. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 1(17): 166–182. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259985>

2. Вовчаста, Н., Байрамова, О., Чорна, Г. (2022). Розвиток навичок креативного мислення у здобувачів вищої освіти. Український педагогічний журнал, 1: 87–97.

URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-87-97>

3. Рибалка Н. В., Використання креативних технологій під час навчання іноземної мови. Інтелект. Особистість. Цивілізація: № 1 (26) (2023): Інтелект. Особистість. Цивілізація

URL: <https://doi.org/10.33274/2079-4835-2023-26-1-5-13>

4. Рогачко-Островська М. (2020). Креативне мовлення майбутніх вихователів. Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: міжнародний журнал [Харбін: Харбінський інженерний університет], 3: 219–222. URL: <https://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1>

ЗМІСТ

АКУЛЕНКО Ірина Анатоліївна Творчість і навчально-дослідницька діяльність школярів в освітньому процесі з математики	3
АНДРЮЩЕНКО Ірина Сергіївна STEM-освіта як складова процесу модернізації системи освіти в Україні	5
АРНАУТОВА Лариса Валентинівна Формування креативного мовлення у дітей з затримкою психічного розвитку	8
БАБАЧУК Юлія Михайлівна Психолого-педагогічні умови розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку	11
ВАВСНУК Mykyta Developing Creativity In Students	14
ВАВСНУК Olena Development Of Personal Creativity	18
БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна Розвиток креативного мислення майбутніх учителів початкової школи як передумова результативної професійної діяльності	22
БАРТЄНЄВА Ірина Олександрівна Теоретичний аспект створення креативного освітнього середовища для розвитку креативності майбутніх учителів	24
БАТЮК Наталія Орестівна Формування креативності майбутніх учителів мистецьких дисциплін через усвідомлення символічної образності української культурної спадщини	27
БАШАВЕЦЬ Наталія Андріївна Розвиток креативності вчителя фізичної культури як ресурсу інноваційного потенціалу особистості	31
BEREZOVSKA Liudmyla Creative Development Of A Preschool Child Through Artistic And Speech Activities	35
БИКОВА Світлана Валентинівна Креативність як ключовий фактор успішності особистості та інноваційного розвитку	37
БОЙКО Володимир Васильович Визначна роль креативного мислення при розв'язанні нетипових проблем	40
БОНДАРЕНКО Ірина Геннадіївна Теоретичні аспекти розвитку креативних здібностей студентів	42
БОРТОВ Андрій Сергійович Розвиток креативності як фактор підвищення психологічної стійкості особистості	46
БРИНЗА Ірина Вячеславівна, ЧЕРНЕНКО Наталія Миколаївна Креативність як важлива складова професійного розвитку здобувачів освіти	49
БУЗДУГАН Олена Анатоліївна Креативність як складова діяльності майбутнього вчителя східних мов	52
BULGAKOVA Valentyna Factors of Creativity Development	55